

מראי מקומות- זבחים ל"ז

(א) **מנין לכל הדמים שטעונין מתנן דם ליסוד, וכו'- פרש"י,** אם נשאר מן הדם בכלי לאחר שזרק שתי מתנותיו. וכו' **המנחת אברהם** (עמ' קצב) לדייק מדברי רש"י דס"ל דרק קרבנות שיש להם ב' מתנות דינם לשפוך השירים ליסוד, אבל בכור ומעשר ופסח, דדינם במתנה א', אין דינם לשפוך השירים ליסוד, וכו' דכן הוא להדיא בראב"ד בתמיד (פרק ד'), ושכן הוא מדויק בשי' הרמב"ם. אולם כ' דתוס' לקמן (נא:, פ:) כ' דגם בבכור ומעשר ופסח איכא דין שפיכת שירים.

(ב) **מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא- ע' בחי' הגרי"ז** שהביא דמלשון הרמב"ם (פסוהמ"ק ב', ב') משמע דיצא בדיעבד (וכלשון הגמ' דג"כ משמע כן). והק', מהכ"ת לומר כן, ולומר דקרא בא ללמדנו שיועיל רק בדיעבד, אולי מהני אפי' לכתחלה בשפיכה. והביא מהגר"ח דדין זריקה חלוק מדין שפיכה, דמה דמצינו ד' מתנות ושתיים שהם ארבע, כל זה שייך רק בזריקה, אבל בשפיכה לא שייך חילוק מתנות. וא"כ, אם מרבינן דזריקה בכלל שפיכה, היינו דאם עשה שפיכה אחת במקום שצריך ד' מתנות, יצא, ואי"צ לחזור וליתן. ולפי"ז, מה דפסק הרמב"ם דלכתחלה אין ליתן בשפיכה אם דינו בזריקה, היינו משום דכיון דהתורה צותה ליתן ד' מתנות והוא עושה שפיכה א', נהי דעיקר דין זריקה נתקיים, אבל ביטל בזה דין חילוק מתנות שנאמר בקרבן, וכדי שיתקיים דין ד' מתנות הנאמר בקרבן, צריך ליתן לכתחלה בזריקה, דבשפיכה לא יתקיים.

(ג) **ברך ברכת הפסח, פטר את זבח- הק' הצל"ח** (פסחים קכא.), הא נוסח של ברכת הפסח הוא לאכול הפסח, ואיך זה שייך לזבח, האם החגיגה נקרא פסח. ותי' דהני תנאי ס"ל כרב דפסחים (ע:), דס"ל דקרא דזבחת פסח לד' אלקיך צאן ובקר, צאן היינו פסח ובקר היינו חגיגה, וכת' זבחת פסח, וא"כ אה"נ, חגיגת י"ד ג"כ נקרא בשם פסח.

(ד) **בירך ברכת הפסח פטר את של זבח- הק' האור זרוע הגדול** (הל' ק"ש סי' כ"ה), היכי משכחת דמברך ברכת הפסח קודם שאכל הזבח, הא צריך לאכול החגיגה מקודם כדי שיאכל הפסח על השובע, וא"כ האיך אפשר לברך של פסח תחלה. וכו' להוכיח מקו' זו חי' לדינא, דע"כ מיירי דכבר אכל החגיגה בלא ברכה מקודם, ואחר שאכל החגיגה, קודם שאכל הפסח בירך על הפסח, ובוזה יוצא גם ברכת הזבח. ומוכח מזה, דהדין עובר לעשייתו הוא רק לכתחלה, אבל אם לא בירך תחלה, יכול לברך אח"כ, וכן הביא בשמו ההגהות אשר"י (ברכות, פ"א סי' י"ג). וע' בהעמק שאלה (שאלתא קנ"ד, עמ' רמ) דהביא דברי האו"ז, וכו' דהרמב"ם ועוד לא ס"ל כן, ולכן כ' שם לדחות ראית האו"ז מכאן, ע"ש שהאריך בזה. וע"ע בחשק שלמה בפסחים (קכא.) שהביא דברי האו"ז, וכו' להק' מכאן על דברי הרמב"ם, ותי' דמצא בכל בו דכ' להוכיח ממשנה זו [דהיינו מכח קו' זו] דהי' אוכלין הפסח קודם החגיגה וגם לאחר החגיגה, ולפי"ז ל"ק מידי.

(ה) **על הפסח לא פטר את הזבח- פרש"י,** דעכשיו ס"ל להגמ' דאם יכול לפטור הזבח ע"י ברכת הפסח, ע"כ הוא משום דזריקה בכלל שפיכה, והא דאינו יכול לפטור הפסח בברכת הזבח, היינו משום דשפיכה אינו בכלל זריקה. וכבר הק' האחרונים, מה ענין ברכת על האכילה אם זריקה נכללת בשפיכה או לא, הא סכ"ס ב' מיני קרבנות הם, וב' מצוות מיחדות הם. ובאמת כבר כ' בהג' ראמ"ה וחשק שלמה בפסחים (קכא.) דלולי דברי הראשונים הי' שייך לפרש מתני' בברכה על זריקת הדם, ולא על האכילה. וכו' האבי עזרי (חגיגה ב', י') דהעיקר סברא הוא משום דהפסח עיקר והזבח טפל [וטעם זה אי' בירושלמי בפסחים לבאר שי' ר' ישמעאל במתני', וכמו שהביא רש"י], אלא שסובר הגמ' שאם הפסח הוא דוקא בשפיכה והזבח דוקא בזריקה אי"ז טפל כ"כ, ורק אם גם הזבח יוצא בשפיכה כמו הפסח נחשב הזבח לטפל להפסח. [ולכאור' ק', דא"כ למה צ"ל דשפיכה אינו בכלל זריקה, אפי' אם הי' שפיכה בכלל זריקה, הא אין הפסח טפל

אשכחן, היינו לענין הכשר הבשר, דאף אם זורק שירים על המזבח, מ"מ לא הוכשר הבשר בזה.

(י) טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים- תמהו הרבה, האם התורה נטלה תיבותיו משאר לשונות. וביאר בשיעורי ר' דוד (סנהדרין, אות ע"ו, ודומה לזה בהרבה ספרים) דאדרבה, בתחלה הכל דברו לשון הקודש, ותיבות אלו נשארו לבני כתפי ואפריקי מלשון הקודש.

(יא) חד קרא כולי' לגופי, וחד לסככה- הק' בחי' הר"ן בסנהדרין (ד:), אם סככא בעי קרא, וגם דפנות בעי קרא, א"כ האי קרא דלגופי' למאי איצטריך, וכי היינו סבורים שנעשה סוכה בלא סכך ובלא דפנות, וא"כ ע"כ מקרא גופי' נשמע עכ"פ או סכך או דפנות, ופשו לן חד סוכה. ותי' דקרא דלגופי' לא אשמעינן אלא שנעשה הסכך על ד' קונדיסין, וקרא דסככא אתי שלא יהא הסכך מן העשוי ולא מדבר הפסול לסכך, ושאר הקראי באים לדפנות. וע"ע ביד רמ"ה דכ' דמקרא לגופי' נלמד רק מצות ישיבת סוכה, אבל דינא דסוכה קרא אחרינא בעי, דל מהנך ד' חד לסככא, ופשו להו ג' לדפנות, ואתא ההלכתא ומגרע א' מן

הדפנות [ונראה דהי' ק' לו ק' הר"ן, וע"ע כוונתו בתירוץ, מה שייך ישיבת סוכה בלא סוכה, וא"כ ע"כ אף החד דלגופי' מלמדנו שיש מושג של סוכה, וע"ע].

להזבח. וע"ע בחזו"א (זבחים ט"ז, ו') מש"כ על דרך זה ליישב שי' הרמב"ם, דס"ל דזריקה בכלל שפיכה, ומ"מ פסק כר"ע דאינו יוצא בברכת הפסח על הזבח.

(ו) מעשר ופסח מנין, ת"ל ודם זבחיך ישפך- הק' החשק שלמה, תינח דידעי' מזה דבעינן מתן דם, אבל מנ"ל דבעי הקרבת אימורין על המזבח. והביא דבתורת כהנים דרשי' זה מהא דכתי' כל חלב לד'. וכ' דחסר כאן בגמ' הך סיומא דתו"כ אין לי אלא דמה וכו'. א"נ, כיון דכל הך סוגיא דכאן בדם מיירי, לא הי' צריך להביא סיפא דתו"כ.

(ז) קרנת קרנת קרנות- כ' החי' הר"ן בסנהדרין (ד). דמבואר מכאן דצריך להיות קרנות בוא"ו בפ' כשבה דיחיד, אולם כ' המפרשים בשם ר' שלמי' דלא כתיב קרנות לא במכתב ולא במסורה, וע"ע. והביא עוד דוגמאות לזה, דחז"ל אומרים נוסח א', אבל אין לנו המסורה כן. וכ' בשם הרשב"א דהא הוי פלגותא דמדינחאי ומערבאי בפלוגתא בבן אשר ובן נפתלי. ועוד כ' דבכל מקום שאנו מוצאים מח' בספרים אמרו במס' סופרים שהולכין אחר הרוב.

(ח) ארבעה למצוה, ושתים לעכב- הק' הקרן אורה, איך שייך לומר דשתים מעכב, הרי כבר אמר שמואל לעיל דאפי' אם הדם הגיע רק לכבש או שלא כנגד היסוד וכו' כיפרו בעלים, כיון שהגיע הדם למזבח, אפי' בלא במקומו. וכ' דדוחק לומר דגם שלא במקומו צריך ב' מתנות, דכיון דנפקא לן מקרנות ב' לעכב, ואם "קרנות" לא מעכב לזה, א"כ מהכ"ת לומר דה"ב מעכב, והניח בקו'.

(ט) כפרה בכדי לא אשכחן- הק' החשק שלמה, למה זה נחשב בכדי, הרי הוא שופך השירים על היסוד, וא"כ למה לא נתכפר בזה. וע"ש דצייד דאולי לענין חטאת דצריך זריקה באצבע זה לא מהני, אבל דחה זה. וכ' למסקנא דע"כ כוונת הגמ' הוא דלב"ה יוצא במתנה א' על הקרנות (ולא כמו שצייד לתרין דאולי כוונת המשנה הוא זה גופא דסגי בשפיכה על היסוד), ומה דאמרי' דצריך זריקה על הקרן לכפרה, דכפרה בכדי לא